

Bo Bjelvehammar ©

liv, jag

förstår inte

det mesta är söndrigt och sargat, det finns nästan ingenting som är helt och oförstört; revor och trasor fladdrar och flagor yr i skilda färger, ingenting är i hållbart material, det är av sekund kvalitet och är inte vackert, ser ut som missfärgad och gammal plast; stycken och skärvor, vinden driver i det långa och grova gräset mot ett stenkummel, långt borta hörs en kyrkklocka, klangen kommer med ett minne; stolta och livsdugliga grästuvor, klena björkar(jag har räknat dem, de är sjutton, alla lika tysta) runt en ängslada, kringfluten av vatten, i den hängde farfar i en bjälke tre dagar, innan någon fann honom, den grå hatten låg på marken och skjortan i grått och med breda blå ränder hade ett gult streck, annars var söndagskostymen ren och han såg ut som han brukade, när han ständigt vandrade på sin ö av ensamhet; farmor sade något

märkligt; det finns ingenting att berätta, inget finns att skildra och så visar hon bergets ansikte och sitt innersta öga; det hände i november, ljuset flämtade och dagarna kom aldrig riktigt igång; en dag låg farfar i vedboden och tre dagar i det kalla gavelrummet, han låg där tillsammans med en låda höstäpplen, inlagd gurka och lök, utlagd på tidningspapper, en jakttavla och en bild från savannen med akacior; han behöll de kläder han hade haft i ängsladan och han fick med sig den grå hatten till andra sidan, det var så naturligt, han bar alltid den; en gång blev han förtvivlad, vid en hastig vindpust blåste hatten av och ifrån honom, han var på väg hem på cykel, den föll i ån och drogs bort, men farfar räddade den, den torkade och blev nästan som förr, bara något mindre,

det är märkligt att inte farfar tog till
bössan i det där sista ögonblicket, han
umgicks mycket med den, var en ivrig
jägare och höll den i perfekt kondition
genom omsorg och ans; det beror nog på
att då skulle hunden ha följt med honom,
hans bästa vän och den som han pratade
med mest, farfar ville inte låta hunden se
honom hänga och dingla i en bjälke, han
ville inte heller låta honom vänta i ladan,
tills någon hittade honom, han ville inte se
hundens ögon, samma sorg som han såg
gång på gång i hägerns blick; i farfars ena
kostymficka låg en papperslapp med
spretig text; Per ska ha min bössa och min
klocka, efter ordet klocka var en stor
punkt, ingenting mera fanns att skriva, så
skulle farmor ha sagt, där hon sitter vid
sitt arbetsbord med trasiga änglar,
huvudlösa dockor och benlösa apor, hon

har fått allt gratis, hon ska laga dem och
sälja dem på nästa års sommarmarknad,

en tid före händelsen i ängsladan märktes
det förändringar, som ju var förberedelser,
hos farfar, han gick långsammare, liksom
tvekande och dröjande i stegen, han blev
tystare, allt runt honom stillnade, som ett
förebud om en större och helare tystnad,

det kommer mera innan dagen gryr, det är
bara så att tiden har stulit minnen, de ska
erövrats och formuleras på nytt och på ett
annat sätt, efter ett famlande och trevande;
minns inte döden, knappt livet,

men det går att komma till andra sidan,
till farfars andra sida, han ska själv
berätta;

det kräver många steg och nya krafter och handlingar, det går inte att stå stilla och se på bladens gula regn mot stumma, grå stenar och inte umgås med fiender som förtvivlan, oro, ånger och skuld, långt där borta märks salta tårar, det hörs steg och förväntan lyser i ögonen, det finns mycket att besegra, ödemarker med oändliga vidder och utan riktpunkter, träsk, som kräver akrobatik och vighet för att inte sjunka under vatten och fastna i dy och öknar med syner och plågor som inte går att beskriva, men även öknar med skrivtecken, mönster och dofter, som är underbara, i öknarna finns även stjärnor som leder till stenformationer och berg, som avskiljer och gömmer dalar, smärtan är oändlig, mina ögon varas, mina läppar är som sår, mina kinder är brända och mina fotsulor

är flådda, men jag ska aldrig tveka, inte ett
ögonblick ska jag dröja,
sikten är begränsad, mycket begränsad, i
luftmassornas rörelser finns damm, sand
och jord, allt tränger in i mina håligheter,
det känns som jag antar en annan form
och löses upp, i ett obändigt flöde radas
det upp, dag för dag, sand i täta drivor, i
kammor, i åsar och kullar, natt blir dag,
ljus blir mörker, men tiden förefaller stå
stilla och allt är oförändrat i en blandning
av lätt vind, kyla, värme och sand, jag
blundar och ser stränder, åbrinkar med
häckande kungsfiskare, skräntärnor med
ungar och ett klart vatten med avsevärt
siktdjup, allt är okända marker,

daggpunkter,

bortom öknarna finns ett annat land med
ett annat ljus, en annan vind och ett milt

och stilla tätande mörker, det är grönt av frodigt gräs och träd och buskar med röda blommor, vita näckrosor, blå sländor och blåvingar som lyser, landet har vita fåglar utan synd och svart sorg,

en natt möter jag honom, det är lätt att känna igen farfar, han bär sin grå hatt, inte kostym, men väl en enkel mantel med rep, han har samma längd som tidigare, men ansiktet är blekare och vitare och han bär ett glest skägg, som är vackert, han blir glad när han ser mig och håller mig länge mot manteln, så ser vi på varandra länge utan att säga någonting, jag märker att hans ansiktsdrag är mjuka och munnen likaså, så var det inte i det andra livet, där var ansiktet stelt, ansträngt och ledset, ur fickan tar jag fram en plåtburk med en pojke och en segelbåt på locket, i den finns det små vridna och nakna nötter, som om

de får kraft och jord blir de små gulvita blommor, älggräs, de ska få farfar att minnas när han en gång ska skildra sitt liv och berätta om sina beslut,

farfar har inte haft något att kalla hem, aldrig, han har levt utanför, inte tillhört ett hus, en gård, en familj, möjligen är vedboden något som han kan kalla hem, ofta har han suttit i gråljuset med täljandet, det onödiga, av moln, fågelnäbbar och stretande gubbar i plogfårar nära vintertid och det har alltid varit något att göra där med veden, redskapen och seldonen, det har hänt saker alla årstider, en blek näselfjäril i november, en vilsen fluga i december, det förargliga kulhålet i fönsterglasat verkar växa och så kastanjen där utanför, som snart faller, och alla sakerna med minnen, kroken och kedjan för grisen, den gamla

mössan bredvid lien, nyponen i fönstret
vid hästens spilta, naturligtvis har han i
vedboden fått ruva på de hårda orden och
trolösheten, kväll har aldrig varit något att
längta efter, inga änglar, inga svalor som
svirrar, det mesta är tystnad, några små
hårda ord att tugga på, matrester, mörker
och tystnad, motvind, ett ljus rör sig i
fönstret vid köket, det är från stallyktans
stjärna,

jägarna kommer ut ur skogsbrynet, Job
dödar ett får med händerna och bär hem
det till sitt,

nu tystnar stegen, en dag tappar fjärilen
sin ena vinge, den går inte att laga,
mörkret är större än allting annat, mörker
och tystnad, utvägen ur hopplösheten och
tröstlösheten,

men detta att sakna ett hem är det största och det svåraste, ett gnistregn far genom huvudet varje dag och han kommer närmare ängsladan för varje stund, ljus släcks, skuggor tänds, inga tecken får avslöjas, de får leva undanskymda,

en sommardag i ljus är underbar, med djur, stängsling, spadar, gropar, stensläpning, höslagning och vila på ryggen på bara marken och att få känna sig som ett med gräs, träd och himmel, men även där kommer tanken; mörkret är större än allting annat och han krymper till ett sandkorn, en droppe eller en flämtande ljuslåga och allt oftare ser han på ängsladans vägg, rödfärgens vägg som bleknar till något obestämt grått med röda strimmor, vackert är det, lite längre bort har han i skydd av buskar byggt sig en koja, som skydd för vindar och regn, ett

flätverk av gräs, stjälkar, kvistar, grenar,
stammar, lera och gödsel, det har tagit
lång tid att göra och den har rasat
samman flera gånger, både väggar och
tak,

i en dundrande tystnad går djuren för att
dricka och gladans skrik och oro kommer
med utplånandet,

varje dag försöker han sätta samman
fragment och spillror, men det går inte att
tala om, det går bara att tiga, tystnaden
blir ett medvetet val, många kommer med
ord, han går till slut med ordlöshet, han
håller på att förlora sitt språk, ingen vill
höra på hans ord, han får tala med
hunden och de andra djuren, de gör inga
invändningar, de talar inte om gränser, vi
kan tala om häxa, kräk och att vara
behövd,

att vara behövd, att tala utan att trängas i ord,

ett liv utan regler och goda murar, det måste finnas regler för mänsklig ondska, gränser för mänskligt förfall, han kräver inte mycket, men litet av få ting, som en näckrosdamm med vattenspeglar och vita kristallskepp, bara det, där han blir ett med näckrosens rötter, upplöses och blir en annan, då får han göra allt på sitt eget sätt, bara en kort stund, det finns tid åt det, åt detta enkla och kortfattade,

nu skapades något annat mellan och bortom orden, frånvaro och tomhet, som gav plats åt ännu mera tomhet och frånvaro,

och åt det förbannade mörkret, men det finns ett litet ljus, som kommer plötsligt en dag innan han vissnar,

resan från ängsladan, efter avskedet, gick till fots, det var lätt att ta sig fram, bara att följa en bred väg i ljus, kantad med vattenspeglar utan slut, mina sista bilder är kastanjeblad och körsbärsblommor och i mitt innersta öga lila stenar och kristaller, det är tungt att gå och långt, mina armar domnar och hänger som fröpåsar, mina ben släpar på blytyngder, vinden och rörelsen i huvudet stillnar, jag känner mig matt och utan ork och som vanligt är det ingen som ser mig, ingen som hör mig, jag är obehövad,

osedd, ohörd, obehövad

nog är det stjärnbilder, som jag ser där uppe, Orions bälte och Plejaderna, det är ett ändlöst gående, jag ser inte allt, mycket är vagt och gömt i dunkel, jag gnuggar ögonen för att se fritt, men det hjälper inte, en hinna är mellan mig och resten av världen, jag river mina ben på revor med taggar, men efter lång tid vänder det, det kommer skirt grönskande, inga blommor, små djur som stelnar när jag ser på dem, porlande vatten, svalkande skugga och små klippor slipade i vitt, jag behöver inte söka nya stigar, det är bara att gå på väl använda leder, de är skrovliga, steniga, jag går ostadigt, snubblar ofta, ser mig ständigt omkring och förlorar då lätt balansen, det finns korsande vägar, men jag känner min väg, dröjer sällan och tvekar aldrig, det är så märkligt, i den andra världen, kände jag alltid oro, tvekan och tvivel, grät ofta och

sökte mig bort under långa timmar, här blir det så, att ju längre jag går, ju starkare och säkrare blir jag, det är märkligt, nu är jag ett jag,

tiden vet jag ingenting om, jag känner bara den enkla kalendern, av ljus och mörker, av gryning och skymning, jag vilar när jag känner mig matt och trött, jag är ett med vägen och ljuset, mörkret vill jag inte veta av, men jag hör ljud och röster långt borta, någon ropar ihärdigt mitt namn, ropet förefaller inte komma närmare,

jag märker plötsligt att jag är klädd i en mantel, brunröd, sliten och nött med hål i, ett rep har jag runt midjan och enkla sandaler, jag har inte märkt detta med en gång, jag har varit så upptagen av trötthet, plågor och gammal tanke slagg, gamla bilder har passerat genom mitt huvud och

det har gjort mig bara illa, hårda ord,
häxors skrammel och bilden av den andre
bakom ett stort stenkummel, den lilla vita
kistan och hästen som försvann i kärret, en
gång till tvingades jag igenom alla
bilderna, de tog min kraft,
efter en lång vila, jag vet inte hur lång,
känner jag större lätthet i rörelsen och
större styrka i hela kroppen och nu är
ängsladan långt borta,
jag ser ingen människa, jag möter ingen
levande varelse, men jag hör röster och
undrar vem det är som ropar, det är
kanske stenarna, växterna, träden och de
kala vita klipporna, det är så märkligt
detta, att ju längre jag går, desto tydligare
blir allting, mera ljus fyller allt och en
större vithet, överallt, nu ser jag långt,
vatten sköljs över klipporna, jag vill lägga
mina händer på dem, små grodpölar och
bäckar, som söker nya vägar,

långt borta hörs då och då en klockas
mäktiga klang, som kallar och påminner,
nu hör jag två ord, välkommen hem, detta
sällsynta ord, hem, efter dessa oräkneliga
nätter och dagar, nu finns inte längre
något medfaret och vanskött, nu finns
gröna ängar och mjuka vallar, ingen tid, i
ängsladan stannade tiden vid brottet, nu
fattas mig inte orden, ingen gråt, ingen
klagan, orden är av glädje, aldrig vända
tillbaka, bara gå mot det som skymtar,
pelare av ljus och hav av röda blommor,
när jag talar med mig själv fyller ljuset
mina ord och mina tankar på handlingar,
plötsligt kommer yrseln, jag förlorar
balansen, vaggas in i den gamla världen
av falskhet, hjärtlöshet, tistlar och törnen,
häxan dödar min hund med yxan, hon vill
inte se något som påminner henne om det
som var tidigare och ändå var det hon

som kom hem till mig på något sätt, en dag när regn for över folktomt land, efter kort tid kom utträskandet, många dagars och natters instängdhet, för varje dag nya sår och med tiden en mängd oläkta rispor och hål, långt in i kroppen,

efter det sista andetaget i ängsladan blir håret vitt, mina ansiktsdrag rena, munnen får en annan form och ett annat tilltal, det blir en annan överblick i livet, jag behöver inte längre planera, möta och vänta på döden, den har redan kommit och varit, mina tankar fortsätter på något sätt, jag har överlevt och är på väg mot något nytt, nu hör jag den dånande, men milda klockan tydligare och jag hör hur någon ropar mitt namn, det är mjukt och lent och känns välkomnande, jag försöker att tänka på annat, vårens blekhet, hästens ånga från kroppen i

vårbruket, alla ömtåliga ögonblick, men
allt trängs undan, jag återvänder till
klangen, jag klamrar mig fast vid
dångandet, återvänder som av tvång,
de gamla bilderna kommer tillbaka, den
dagen, som jag stod fastsurrad vid ett träd
i bärnstensljus, häxan tog hjälp av
lismaren och fyllhunden, mitt huvud föll
och jag vaknade först med mörkret, då jag
blev fri, nu väntar ingen begränsad tid, nu
väntar ingen ondska,
det går att höra allt, som paddans
frasande steg mot kalkskiffern, ur
ingenstans dyker det upp en flicka med en
korg med mogna äpplen, i den
fullständiga stillheten ger hon mig,
tvekande, ett stort rött äpple och en bild
med syrener och svalor, hon är borta lika
fort som hon kom,

de döda lever genom minnen, dåliga minnen har säkert sina anledningar, i drömmar minns man ingenting med säkerhet, det är bra att minnas, då blir livet lättare, du lämnar bördor, den som inte tillåter sig minnas lever ett tungt liv, samtidigt är minnet en bedragare, du minns med urskiljning, en del är bortsopat och undanträngt, minnet förskönar och idylliserar, du kan beslås med lögner, men så är det, minnet är något högst personligt och något som inte ägs av någon annan, du kan gå till graven, döden lever genom bilder där, små lätta moln, ett plommonträd som blommar varje år, det har slutat blåsa, det faller ett lätt regn, så står du där naken och nästan utmärglad, du kommer med de vanliga orden; mycket fattig och utan värde, för det mesta är du tystlåten, ryggen vilar mot stenen, du sover och du rör dig oroligt i en dröm, är

livet en sömn eller en dröm, det går att
ställa frågan utan att få ett svar,

”We are such stuff
As dreams are made on;
And our little life
Is rounded with a sleep”

så hörs det ett smackande, det kan vara
ekorren, det kan också vara du, som äter
krusbärskräm ur en spilkum, i drömmen,
det blir dunklare och tommare,

de döda lever genom kärleken, det är
möjligen så, det känns stort, det är
tillräckligt att säga att allt upprepar sig, att
oxeln blommar samtidigt med hagtornet
och att det är nog att förvånas över det
alldagliga och det vanliga, farmor ville
aldrig vara där hon var, hon talade alltid
om att vara någon annanstans, där det var

bättre, mera pengar, glada människor, inte att traska i detta ständigt grå och trista, när hon sedan någon gång kom dit, som till sin syster i kaptenshuset på fiskeläget, där det fanns allt av allting, då längtade hon till något annat, antingen hem eller till sin moster i Gränna, hon kände sig naturligtvis bortkommen som en främmande fågel, hon kunde inte föra sig, inte konversera, hon var ovan vid att prata, farfar var ännu mera ovan vid det, han sa kanske bara några ord på en hel dag, då var det kanske inte till en människa, utan till hunden eller en flock gäss, som betade bortåt skogskanten, en kall dag i vedboden sa han inte ett ord, fönstret hade frostrosor och de små fåglarna hade tystnat, antingen hade de gömt sig i skogen eller så hade de dött i kylan, farfar själv var död redan i livet, det mesta hade tagits från honom, skrattet,

lekverktygen och livets ljuspunkter, det är klart han har kvar en frihet i nuet, men utan glädje, det förflutna är ingenting att göra något åt och framtiden är både oviss och viss,

den första gången farfar kom till farmor, innan han var farfar, då kom han för att sälja små tillbehör som tråd, hårklämmor och grytlappar, dessutom vill han se över farmors knivars kondition, farmor var som alltid i sådana sammanhang vänlig, glad och bjöd på kaffe med tillbehör, de pratade och skrattade tillsammans, farfar stannade i timmar, hjälpte farmor att klyva ved och bära in till kvällen, han hämtade vatten i gårdsbrunnen, allt var så lätt och så ljust, han lovade att komma tillbaka inom kort, de pratade inte om farmors tidigare liv med tre olika män och fem barn, det var inte läge för att föra

detta på tal, den som skulle bli farfar
kände då inte till hennes bakgrund, men
han skaffade sig fakta i ärendet av folk på
bygden,

vissa människor är omöjliga, vissa minnen
är obehövliga, liksom muren har språket
två sidor, språket har ett ljus och ett
skimmer, språket har ett mörker, en
nattsida, inte bara babbel, stirr och höga
ljud, utan även större sprängkraft, ord äter
upp andra människor, urholkar, utmarglar
och dödar, samtidigt är alla ord inga ord,
bara spektakel och färgstarka girlander
och ändå skräms orden,
det finns ord att forma, ord att säga, ord
att bjuda, men ingen att säga dem till,
efter ett tag är de slocknade och döda inne
i sig själva,
känslor som ilska och besvikelse finns, och
det ständiga gnaget om otrohet, men de

kommer inte i orden, var finns då de
orden, ligger de på marken, har de fastnat
i träden, är de kvar där inne eller hörs och
syns de utanför munnen, i ansiktet, i
ögonen,

att tala är nödvändigt, för att leva, för att
överleva, annars är du en krympling, en
dvärg, en ofullgången,

det som först var ett besök av en långväga
gäst, blir snart som vardagen, farfar börjar
att höra till ett hus och en annan
människa, hon vill honom något, farfar
vet inte vad, det är klart, de dagliga
bestyren, hjälp vid skörden och han får
även gå över för att hjälpa grannarna, utan
nämnvärd ersättning, farmor tar pengarna
till hushållet, det rullar på utan att han
förstår, ingenting är genomlyst och
fullkomnat, det mesta känns ofärdigt, han

får aldrig komma nära farmors kropp, han känner att han vill, det värsta är att han känner att andra får, när han inte är där, han känner det bestämt,

när han tänker tillbaka ser han början som en underbar dag, med hopp om sol, sedan kommer molnskyar, ett allt starkare regn, det kommer sakta, men bestämt och redan efter kort tid upplever han att han inte förstår, han känner inte farmor, han vet inte hennes avsikter, han är ett tomrum, men han stannar, farmor styr och säger många gånger varje dag, så är det och så har det varit,

sakta börjar ett utdraget lidande av svårartat slag, han är aldrig fri, i tystnaden fortsätter han att höra hennes röst, i ensamheten ser han hennes ansikte, det är framför allt ögonen, som lyser som hos vargen, paralyserar som hos ormen och

tränger genom benmärgen, de är handgjorda av ondska och urkraft, hon gör honom till en passiv varelse, ett darrgräs och en ynkrygg utan egen vilja och han förstår inte hur allt har gått så, de få som besöker deras hus, ser hur allt har gått och ingen är överraskad, det har blivit så förr, men då har männen slitit sig från farmors flugfångare, och två män har lämnat efter sig avtryck i form av barn, de har alltså kommit nära farmors kropp, om det nu inte är någon annan tillfällig gäst, det är fullt möjligt att det är så,

men jag minns de första gångerna, en vaxduk med broderier i rött och grönt, med sprickor och delar som var nedslitna, väggklockan med det vackra glaset, innanför stod en vacker keramikflicka i röd klänning och med röd rosett, solen kommer in genom fönstret och lägger sig

på pinnsoffan, resterna av aska framför
spisen, och spinkveden, som ligger beredd
att användas bredvid små bollar av
tidningspapper, utanför fönstret den lila
ungbjörken, takdroppet, sparvtjatter och
vipans vingslag, en stare dricker
regnvatten ur den ljusbruna lerskålen med
grön rand, blåst och regn sveper in allt
bredvid den unga rabarberflocken, allt
detta är så lätt att minnas, det hör ihop
med lust, glädje och lätthet,
det blir svårare när jag kommer till de
hotfulla vindsångerna, känslan som av
lättböjligt gräs, den långa väntan, när hon
är borta i timmar, utan att jag vet var och
kommer hem vresig och tyst, i korgen bär
hon en ny längtan, jag bär bara en sorg, en
svart vintersorg, som vanligt har mina ord
ingen mun, inga läppar, jag säger
ingenting, utan vänder mig bort och går
ut, snart har jag jord på händerna och de

eviga tårarna i ögonen, men jag stannar,
lämnar aldrig huset, men jag ser annat
som solvingar och fågelvingar, men det
som växer inom mig är en annan
uppgörelse och flykt,

inom mig går jag nu allt längre bort för
varje dag, jag skapar för mig en ny
verklighet, jag lever i den och låter ingen
följa med in i den, jag måste fortsätta
ensam, det är ingen som bryr sig om det,
jag får leva i fred, det enda som ökar är
den förbannade tystnaden, utomhus går
den att uthärda, men inomhus är den svår
och giftig,
det märkliga är att det gamla livet börjar
att suddas ut och försvinna, men snart
förstår jag, jag behöver inte minnas,
energin måste gå till det som ska komma,
himlen minns inte, jorden minns inte, det
finns inga sådana behov,

det mesta känns vara för sista gången, det
sommrarbruna i ansiktet bleknar för sista
gången, solen kommer, hoppas jag, att
värma mig för sista gången, på väg till
ängsladan, nu ser jag på mina slitna
kläder, de har hål, som jag inte sett det, ett
är säkert, häxan kommer att bränna dem,
utomhus, kanske på en stubbåker, hon
kommer att utplåna alla spår, hon vill inte
veta av något som påminner,
allt är redo, utomhussågbocken är
hopfälld, jag har slutat dra klockan,
livsklocka blir dödslocka, nu har jag gjort
allt detta, jag kan inte göra mera,
en sista gång, rester av Bengts korn, några
klenor och bleka blålockor och en trött
flock rölleka,

på kyrkogården ser jag ut över kullarna,
det är klar luft, jag ser långt, men ändå är

det inte klart med farfarsfrågan, nu finns det inga svar att få, några skikt av löken är borta, men långt ifrån alla, av huset och vedboden finns ingenting kvar, jo en bit bort ser jag klingan av ett handsåg, ängsladan är inte kvar, bara utslängda brädrester, jag letar efter bjälkar, men finner inga, vinden drar genom gräs och över kall jord, jag ser på min öppna hand, jag känner värme och farfars hand, den marsdagen när vi gick till vången längst ut mot skogen, då kom den första starflocken, farfar blev smittad av fåglarnas sällskaplighet och lekfulla sång.